

Участь держави у створенні такої системи має бути обов'язковою, як у фінансовій формі, так і шляхом наділення фонду достатніми повноваженнями на законодавчому рівні.

Обсяг первинного резерву, необхідний для забезпечення фінансової стійкості системи, повинен бути наданий державою.

Для кризових ситуацій також повинна бути передбачена можливість запозичень з бюджету і (або) в НБУ. При цьому було б дуже корисним передбачити в законі механізм і ліміт «екстреної фінансової допомоги».

Перераховані функції мають взаємодоповнюючий характер, комплексно мінімізують ризики, що приймаються системою, запобігають її збиткам і не допускають нераціонального використання бюджетних коштів.

Список використаної літератури:

1. Гарсія Г. Страхование депозитов: исследование действующих систем и наилучших практик // МВФ. Департамент монетарных и фондовых операций. – 1999. – Апрель. – С. 8.
2. Масео J. R., Миллер G. P. Banking law and regulation. – Little, Brown & Company. – 1992.
3. Directive 94/19/EC of the European Parliament and of the Council of 16 May 1994 on deposit – guarantee schemes // OJ.L 135, 31.05.1994. – P. 5-14.
4. Матук Ж. Финансовые системы Франции и других стран. – М., 1994. – Т. 1. Кн. 1.
5. Долан Э. Дж., Кэмпбелл Х. Д., Кэмпбедш Р. Дж. Банковское дело и денежно-кредитная политика. – М. – СПб., 1993.
6. Mattingly J.V., Jr. The US Federal Reserve System // Current Legal Issues Affecting Central Banks. International Monetary Fund. – 1995. – P. 217.
7. Брайолт К. Денежно-кредитная система Великобритании (к 300-летию юбилею Банка Англии) // Деньги и кредит. – 1994. – № 4-5.
8. Das Bankwesen in Deutschland: Bank. – Koln, 1993.
9. Roberts E. Bank Supervision in the G-7 Countries // Current legal Issues Affecting Central Banks. International Monetary Fund. – 1997. – Vol. 4. – P. 174.
10. Рекомендации по созданию эффективных систем страхования депозитов // Форум за финансовую стабильность / Пер. с англ. – Базель, 2001.
11. Seifert E. Privilegierung und Regulierung: im Bankwesen. – Baden-Baden, 1984.
12. Talley S.H., Mas I. Deposit Insurance in Developing Countries. Working Paper. The World Bank. – Washington DC, 1990.
13. Аникин А.В. Защита банковских вкладчиков. Российские проблемы в свете мирового опыта. – М. 1997.

Надійшла до редакції 17.05.2012

УРАЛОВА Ю.П., викладач
(Донецький національний університет)

УДК 347.45

ЩОДО УМОВ ВИКОНАННЯ ДОГОВОРІВ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ ЧЕРЕЗ ОРГАНІЗАЦІЮ АСИСТАНС

Стаття присвячена дослідженню умов виконання зобов'язань за договором медичного страхування через організацію асистанс. Розглянуто доцільність визнання організації асистанс як різновиду страховика.

Ключові слова: страховик, страхувальник, організація асистанс, боржник, кредитор, третя особа, виконання зобов'язання, належне виконання зобов'язання.

Стаття посвящена дослідженню умов виконання зобов'язань по договору медичного страхування через організацію асистанс. Розглянуто доцільність визнання організації асистанс-компанії одним з видів страховиків.

Ключевые слова: страховщик, страхователь, асистанс-компания, должник, кредитор, третье лицо, выполнение обязательства, надлежащее выполнение обязательства.

The article investigates the conditions of the obligations under a contract of health insurance through the organization «Assistance». There is consider the expediency of recognizing the organization «Assistance» kind of an insurer.

Keywords: the insurer, the insured, the organization «Assistance», the debtor, a creditor, third party, discharge of an obligation, the proper discharge of an obligation.

Згідно зі ст. 990 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1] та ч. 1 ст. 25 Закону України «Про страхування» [2] виконання страховиком зобов'язань за договором страхування, за загальним правилом, відбувається шляхом здійснення страхової виплати на умовах та в порядку зазначеними в договорі страхування. Згідно із Главою 48 ЦК України зобов'язання повинне виконуватися належними сторонами, в строк та місці, обумовлених у договорі. У той же час виконання договорів медичного страхування має певну специфіку та полягає в передорученні виконання зобов'язань страховика надати страхові послуги при настанні страхового випадку, передбачені договором медичного страхування, третій особі – медичній асистанс-організації. Тому від того, наскільки якісно і швидко та в якому обсязі будуть надані ці страхові послуги, і залежить виконання зобов'язань за договором медичного страхування належним чином з боку страховика.

Сьогодні в Україні у зв'язку з пошуком шляхів введення та здійснення обов'язкового медичного страхування дуже актуальним постає питання досвіду здійснення суб'єктами страхування виконання договорів добровільного медичного страхування щодо своєчасного та належного надання страхових послуг та здійснення медичного обслуговування страховальників через медичні організації асистанс, а також і тому, що кількість укладених договорів медичного страхування в Україні постійно зростає, а нормами права цей вид страхових правовідносин недостатньо урегульований. Так, загальна доля договорів медичного страхування в добровільній та обов'язковій формах станом на січень 2012 р. складає 12 % від загальної кількості укладених договорів страхування, в той час як ця доля в 2010 р. складала 8 % [3]

Беручи до уваги, що основними нормативними актами, що регулюють страхові правовідносини, є Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, [4] Закон України «Про страхування», значна кількість підзаконних нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, Національної комісії з урегулювання ринків фінансових послуг України та ін., слід зазначити, що правовому регулюванню правовідносин між страховиком та організацією асистанс з боку законодавця не приділено належної уваги та на сьогоднішній час у законодавстві України відсутні норми щодо правовідносин між страховиком та асистанс-організацією.

Окремі правові питання проблем, пов'язаних з виконанням договірних зобов'язань страховика, були предметом дослідження таких вчених, як О.А. Беляневич [5], С.М. Бервено [6], М.А. Бобков [7], Т.В. Боднар [8], М.І. Брагинський [9], О.М. Вінник [10], Л.Л. Кінащук [11], Н.Б. Пацурія [12], О.П. Подцерковний [13] та ін. Проте питання щодо виконання договірних зобов'язань страховика через організацію асистанс, передбачених договором медичного страхування, не отримали достатнього висвітлення в науковій літературі, що зумовлює необхідність комплексної доробки.

Враховуючи вищевикладене, а також з огляду на потреби досить широкого кола суб'єктів господарювання, які є учасниками страхової діяльності, дослідження вказаних проблем щодо належного виконання асистанс-організацією зобов'язань страховика за договором медичного страхування є доцільним та актуальним.

Метою цієї статті є уточнення умов виконання зобов'язань страховиком за договором медичного страхування через організацію асистанс та розробка пропозицій щодо вдосконалення законодавства.

Поняття організації асистанс, в т.ч. і медичного, не містить жоден нормативно-правовий акт українського законодавства; лише в постанові Кабінету Міністрів України від 1997 р. «Про удосконалення порядку надання медичної допомоги іноземним громадянам, які тимчасово перебувають на території України» [13] та Постанові Кабінету Міністрів України від 4 грудня 1998 р. «Про створення мережі установ з організації медичної допомоги «Асистанс-Україна» [14] вказується на необхідність створення державного страхового агента «Асистанс-Сервіс» щодо виконання зобов'язань страховика за договорами обов'язкового медичного страхування іноземців та осіб без громадянства в рамках підготовки до проведення чемпіонату Європи з футболу в 2012 р. Також ст. 156 Податкового кодексу України [15] вказує на особливості оподаткування страховика, зокрема, на оплату послуг асистансу. З вищенаведеного можна зробити висновок, що регулювання правовідносин в сфері виконання договірних зобов'язань організацією асистанс здійснюється в тому числі і на підставі такого джерела права, як правовий звичай, що склався між учасниками страхових правовідносин – страховиком та асистанс-організацією. На це перш за все вказує характеристика ознак, які притаманні правовому звичаю: тривалість існування, постійність дотри-

мання, визначеність, несуперечність законодавству.

Згідно з Директивою 2009/138/ЄС щодо удосконалення моніторингу діяльності страховиків та посилення контролю за дотриманням страховиками вимог щодо забезпечення платоспроможності, фінансової стійкості, запровадження європейських стандартів щодо класифікації ризиків у страхуванні, удосконалення порядку ліцензування страховиків, запровадження міжнародних норм корпоративного управління та пруденційного нагляду, підвищення рівня захисту прав страхувальників, *асистанс* – це вид страхування, в якому страхове відшкодування сплачується не в грошовій формі, а у вигляді страхової послуги чи плати за фактично надану послугу. Здійснюють це страхування страхові компанії особливого типу, що поєднують страхові і сервісні функції, або звичайні страхові компанії, які працюють за договором з компаніями-асистантами. В якості останніх виступають спеціалізовані компанії по організації подібних послуг, що мають розгалужену мережу представництв в усьому світі [16]. Тобто у країнах – членах ЄС договірні зобов'язання за договором медичного страхування виконує саме страховик-асистант, який і виступає стороною договору медичного страхування.

На відміну від законодавства ЄС, в українському законодавстві на підставі правових звичаїв, що склалися в цієї сфері правовідносин, асистанс-організація – це господарська організація, що надає послуги з організації медичного обслуговування на підставі укладених зі страховиком цивільно-правових договорів. Як правило, організації асистанс створюються в організаційно-правовій формі товариства з обмеженою відповідальністю. Така практика створення окремих господарських організацій склалася у зв'язку з тим, що у ст. 49 Конституції України вказується, що охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм та у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена [17]. Тобто безпосередньо виконання договірних зобов'язань організацією асистанс за договором медичного страхування здійснюється через існуючу мережу державних і комунальних закладів охорони здоров'я, де медична допомога, згідно з Конституцією України, надається безкоштовно. Слід зауважити, що страховикам законодавством України не заборонено здійснювати виконання договірних зобов'язань щодо договорів медичного страхування через мережу приватних медичних установ, але на практиці це не набуло поширення у зв'язку зі значною вартістю медичних послуг та нерозгалуженістю мережі таких медичних закладів на території України та за кордоном.

У той же час законодавством України страховику заборонено займатися іншими видами статутної діяльності, ніж це передбачено в Законі «Про страхування». Так, згідно з ч. 8 ст. 2 Закону «Про страхування» предметом безпосередньої діяльності страховика є лише страхування, перестраховування та фінансова діяльність, пов'язана з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням. У ч. 9 ст. 2 страховикам дозволяється виконання зазначених видів діяльності у вигляді надання послуг для інших страховиків на підставі укладених цивільно-правових угод, надання послуг (виконання робіт), якщо це безпосередньо пов'язано із зазначеними видами діяльності, а також будь-які операції для забезпечення власних господарських потреб страховика. Таким чином, страховик не має права здійснювати на виконання договірних зобов'язань такі види послуг: надавати медичні консультації, організувати надання медичних послуг, організувати госпіталізацію в медичні заклади та ін. Виходячи з цього, треба визнати та закріпити в законодавстві України організацію асистанс в якості страховика, його різновиду. Тоді це визначення не буде суперечити Директиві 2009/138/ЄС та узгодиться з нормами страхового права України.

Питання належного виконання зобов'язань страховика за договором медичного страхування через організацію асистанс вимагає уточнення конструкції виконання зобов'язань в договорі медичного страхування. Так, згідно зі ст. 510 ЦК України сторонами в зобов'язанні є боржник та кредитор, в договорі медичного страхування – страховик та страхувальник. Щодо третіх осіб у зобов'язанні, то зобов'язання може породжувати для третьої особи стосовно боржника та (чи) кредитора права, але не обов'язки (ст. 511 ЦК України). Так, договір медичного страхування завжди містить умови щодо асистанс-організації, на яку покладаються обов'язки щодо виконання договору медичного страхування при настанні певних страхових випадків, вказаних у договорі медичного страхування. Тому організацію асистанс слід вважати третьою особою в зобов'язанні між страховиком та страхувальником, яка не може виступати на боці

боржника або кредитора.

Якщо допустити, що відбулась заміна кредитора в зобов'язанні, то вважаємо це неприпустимим у силу ст. 515 ЦК України, так як договір медичного страхування входить до зобов'язань, в яких така заміна не допускається, зокрема, це пов'язане з пошкодженням здоров'я, каліцтвом страхувальника та ін.

Якщо вважати, що відбулась заміна боржника-страховика в зобов'язанні, то це також не може бути припустимим, тому що ця заміна в силу ст. 520 ЦК України повинна відбутися тільки за згодою кредитора-страхувальника, чого на практиці не відбувається.

Таким чином, застосовувати ст. 528 ЦК України щодо виконання обов'язку страховика з виплати страхового відшкодування за договором медичного страхування іншою особою не є правомірним. При цьому страхувальнику не надається право вільно обирати цю третю особу, яка саме й буде виконувати обов'язки із надання страхових послуг, що зазначені в договорі медичного страхування. Як правило, саме страховик створює самостійно або обирає в контрагенті організацію медичного асистанс та укладає договір про обслуговування страхувальників за договорами медичного страхування.

Виходячи в вищенаведеного, вважаємо за доцільне додати в Законі України «Про страхування» розділ щодо правового урегулювання діяльності різновиду страховика – медичної організації асистанс, який би урегулював статутний капітал організації, організаційно-правову форму для таких видів організацій, права та обов'язки, умови та порядок виконання договорів медичного страхування, відповідальність за неналежне виконання зобов'язань.

Слід передбачити та додати до ст. 982 ЦК України «Суттєві умови договору страхування» умову щодо надання права страхувальнику обрати медичну асистанс-організацію при укладенні договору медичного страхування, яку викласти в такій редакції:

«1. Суттєвими умовами договору страхування є ..., право добору медичного асистансу при укладенні договору медичного страхування ...».

Реалізація вищевказаних пропозицій дозволить усунути прогалини в національному законодавстві, а також буде сприяти дотриманню законності всіма учасниками страхової діяльності при виконанні договорів медичного страхування через асистанс-організацію.

Список використаної літератури:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. // ВВР. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
2. Про страхування: Закон України від 30.04.1996 р. // ВВР. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
3. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України (станом на 9 місяців 2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/734.html>.
4. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. // ВВР. – № 18-22. – Ст. 144.
5. Беляневич О.А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти). – К., 2006.
6. Бервено С.М. Проблеми договірної права України: Монографія. – К., 2006.
7. Бобков М.А. О вопросе личного страхования в туристской деятельности // Правовое поле современной экономики. – 2011. – № 1.
8. Боднар Т.В. Теоретичні проблеми виконання договірних зобов'язань (цивільно-правовий аспект): Дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. – К., 2005.
9. Брагинський М.І., Витрянський В.В. Договорное право. – Кн. 1: Общие положения. – Изд. 4-е, стереотип. – М., 2001.
10. Вінник О.М. Господарське право: Навч. посіб. – 2-е вид., змін. та доп. – К., 2008.
11. Кінашук Л.Л. Страхове право: Підручник. – К., 2007.
12. Пацурия Н.Б. Страхове право України: Навч. посібник. – К., 2006.
13. Подцерковний О.П. Грошові зобов'язання господарського характеру: Монографія. – К., 2006. .
14. Про удосконалення порядку надання медичної допомоги іноземним громадянам, які тимчасово перебувають на території України: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.07.2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 47. – Ст. 1910.
15. Про створення мережі установ з організації медичної допомоги «Асистанс-Україна»: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 грудня 1998 р. // Офіційний вісник України. – 1998. - № 49. – Ст. 29.
16. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. // ВВР. – 2011. – №№ 13-14, 15-16, 17. – Ст. 112.
17. Директиви 2009/138/ЄС (Solvency II) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/746.html>.
18. Конституція України // ВВР. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Надійшла до редакції 06.06.2012

